

Сібек В. В.*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлюється значення методу проектів у формуванні вмій і навичок самостійної, пізнавальної, пошуково-дослідницької, рефлексивної діяльності молодших школярів.

Останнім часом відбуваються певні зміни в освітній політиці нашої держави взагалі і в підходах щодо початкової школи зокрема, що мають на меті формування людини, особистості, яка хоче та вміє самостійно вчитися, сприймати інформацію, працювати з нею, сортувати її, осмислювати, аналізувати, творити.

Як відомо, на сучасному етапі реформування шкільної освіти виникла проблема відродження методу проектів у вітчизняній практиці початкової школи, урахуваючи його незаперечну цінність, що співвідноситься з діючим підходом у сучасній дидактичній системі. Адже сучасна філософія шкільної освіти, змінивши свою парадигму з «предметоцентризму» на «дитиноцентризм», акцентує увагу на необхідності розробки особистісно зорієнтованої системи. Потреба й вимога сьогодення в тому, що увесь навчально-виховний процес має бути підпорядкований кожній дитині особисто, а навчальні предмети зосереджуватися навколо дитини, не руйнуючи її природу.

У початковій школі метод проектів спрямований на розвиток навичок співробітництва й ділового спілкування в колективі, тому передбачає сполучення індивідуальної самостійної роботи із груповими заняттями, обговореннями дискусійних питань, наявності елементів дослідницької методики, спрямований на створення учнями кінцевого продукту (результату) їх власної творчості..

Слід зазначити, що створення спільних проектів (навчальне проектування) займає найвищу сходинку в ієрархії способів організації взаємодії учнів і вчителя в навчально-виховному процесі початкової школи щодо складності організації. Це можна зобразити так (рис. 1).

Рис. 1 Організація створення спільних проектів

* © Сібек В. В.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Метод проектів є інтегрованим компонентом розробленої і структурованої системи освіти, що ґрунтується на розвитку пізнавальних навичок, креативності, умінні орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати знання, розвивати критичне і творче мислення.

Метод проектів (лат. *projectus* – спрямований уперед) – технологія організацій навчання, за якої учні здобувають знання, набувають умінь та навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів [3, с. 88].

Отже, ключовим аспектом у роботі за проектною системою є виконання проекту – значного за обсягом і складністю завдання, індивідуального чи групового дослідження, тісно пов'язаного з повсякденним життям у різних його проявах. «Три кита», на яких тримається, ґрунтується цей метод навчання, – самостійність, діяльність, результативність.

Робота над проектом базується на принципі особистісно орієнтованого навчання та конкретній праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням інтересів. У свідомості учня, зазначає О. М. Пехота, це має такий вигляд: «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені потрібно, і де я можу ці знання застосувати». Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними й прагматичними знаннями, уміннями й навичками [2, с. 70].

У початковій школі метод проектів може застосовуватись з 1-го класу. Таке навчальне проектування орієнтоване насамперед на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують протягом визначеного відрізка часу.

Учителю молодших класів слід пам'ятати, що результати виконання проектів мають бути «відчутні»: якщо це теоретична проблема, то необхідне конкретне розв'язання, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Педагог передусім має знати, розуміти основні вимоги, що висуває проектна технологія до її організації:

- наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів);
- використання дослідницьких методів: визначення проблемних досліджуваних завдань, що впливають із неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, висновки.

Звичайно виділяють такі етапи діяльності в процесі створення спільних учителя з учнями проектів (можуть змінюватись та варіюватись):

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

1. Підготовка. Визначення теми та мети проекту. На цьому етапі учні обговорюють, шукають інформацію, а вчитель розповідає про задум, мотивує, допомагає в постановці завдань. Спосіб організації взаємодії – навчальний діалог.

2. Планування. Учні формулюють завдання й обговорюють їх, а вчитель в основному коректує, пропонує ідеї, висуває пропозиції. Спосіб організації взаємодії – спільне визначення мети діяльності.

3. Прийняття рішень. На цьому етапі учні обирають оптимальний варіант, а вчитель спостерігає, непрямо керує діяльністю. Спосіб організації взаємодії – ситуація вільного вибору, дискусія.

4. Збір інформації. Учні задіяні в зборі інформації, а вчитель, як і на попередньому етапі, спостерігає, непрямо керує діяльністю. Спосіб організації взаємодії – добір навчального матеріалу.

5. Аналіз інформації, формування висновків. Учні аналізують інформацію, у міру необхідності конструюють різні художні вироби, творчі роботи тощо, а вчитель корегує, спостерігає, радить. Спосіб організації взаємодії – створення дітьми навчального дидактичного матеріалу.

6. Захист проектів та колективний аналіз. Учні презентують проекти та разом з учителем обговорюють, оцінюють зусилля, використані можливості, творчій підхід. Спосіб організації взаємодії – участь дітей в оцінці проекту [1, с. 61].

Педагог початкової школи повинен усвідомлювати, що значущою є розробка етапів дослідницького проекту й виявлення домінуючої ролі вчителя або учня та ступінь взаємодії суб'єктів «учень – учитель» на різних етапах проектування, надаючи вчителю роль незалежного консультанта, а учням – активних учасників, тобто не типовість функцій учасників навчально-виховного процесу: учитель виконує роль координатора, консультанта, носія інформації, а учень – активного розробника та виконавця проекту.

Важливо відмітити, що в початковій школі можливо використувати будь-яке проектування за характером діяльності дітей (дослідницьке, творче, художнє (особливий вид творчого), інформаційне, практично орієнтоване). До речі, будь-який із цих проектів може бути організований в ігровій формі, що досить доцільно в роботі з молодшими школярами, урахувавши їх вікові особливості.

У початковій школі за змістом проектування може бути як монопредметним (виконуватися на матеріалі конкретного предмета), так і міжпредметним (інтегрується суміжна тематика декількох предметів), а також надпредметним. Наведемо приклади планування можливих навчальних проектів у початковій школі.

Курс «Основи здоров'я»

Тема проекту: «Ми – за правильне харчування!»

(розділ курсу – «Людина та її здоров'я», 2 клас)

Дидактична характеристика проекту (інформація для

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

вчителя):

- тип проекту: індивідуальний, ознайомлювально-інформаційний;
- об'єкт пізнання: інформація про продукти харчування;
- провідна проблема: виявити серед продуктів харчування корисні для здоров'я школяра;
- спосіб вирішення проблеми: пошук фактів про продукти, які зміцнюють організм, покращують фізичну та розумову активність школяра початкової школи;
- освітній продукт: індивідуальна пам'ятка, у якій будуть зображені корисні для здоров'я школяра продукти.

Орієнтовний план виконання проекту (інформація для учня):

1. Обговори з учнями свого класу значимість, важливість знання про шкідливі та корисні для організму школяра продукти харчування.
2. Визнач форму своєї пам'ятки (буклет, закладка, листівка тощо).
3. Порадься з учителем, де знайти потрібну інформацію про продукти.
4. Склади власний план роботи.
5. Добери необхідну інформацію, малюнки.
6. Порадься в класі, які матеріали варто помістити в пам'ятку.
7. Створи пам'ятку, дай їй назву.
8. Продемонструй пам'ятку перед однокласниками, поясни її зміст.
9. Оціни свою роботу та роботу однокласників.

Зазначимо, що подібне монопредметне проектування можливе на будь-якому з навчальних предметів початкової школи.

Так, орієнтовними видами проектів на уроках читання можуть бути:

- складання усних і письмових пам'яток;
- складання творів-описів, роздумів, листів авторові чи літературним героям, діалоги з ними, виставки чи конкурси цих творчих робіт;
- виставки, інсценування художніх творів;
- словесні екскурсії;
- літературні ранки;
- випуск газети тощо.

Великі можливості в надпредметного проектування. Воно вирішує виховні, пізнавальні, розвивальні завдання тощо.

Тема проекту: «Історія рідного міста»

(Надпредметний проект; 2-3 класи).

Дидактична характеристика проекту (інформація для вчителя):

- тип проекту: груповий, творчий (ознайомлювально-інформаційний);
- об'єкт пізнання: найзначиміші та найбільш цікаві події, факти історії Херсона на різних етапах його розвитку;
- провідна проблема: виявити цікаву, важливу

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

інформацію з історії міста, популяризувати краєзнавство;

– спосіб вирішення проблеми: збір та аналіз інформації, бесіда з батьками, іншими родичами (бабусями й дідусями), відвідання краєзнавчого музею тощо;

– освітній продукт: краєзнавчий куточок.

План виконання проекту (інформація для учня).

1. Обговоріть у класі ідею проекту.
2. Висловіть міркування щодо форми представлення результату (виставка, стіннівка, колаж, куточок). Визначте, які історичні періоди історії Херсону відобразите.

3. Обміркуйте шляхи вирішення проблеми (відбір інформації та фотознімків, малюнків, розповіді батьків та інших дорослих тощо).

4. Зберіть та підготуйте до оформлення необхідні матеріали.

5. Створіть колективну роботу (оформіть краєзнавчий куток: розмістити підготовлені матеріали таким чином, щоб вони утворили цілісну картину; доберіть цікаві заголовки; розташуйте в зручному для презентації місці).

6. Підготуйте та роздайте запрошення для гостей.

7. Презентуйте творчу роботу перед гостям.

8. Оцініть діяльність учасників проекту.

Важливо зазначити, що орієнтовними критеріями будь-якої проектної діяльності в початковій школі можуть бути:

- активність учасників проекту;
- глибина розкриття проблеми;
- характер спілкування членів групи (пари);
- практична цінність результату тощо.

Правильне застосування (використання) методу проектів у початковій школі дає змогу визнати його ефективним дидактичним засобом активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку їх креативного мислення та формування визначених у них особистісних рис. Саме метод проектів найповніше забезпечує взаємодію учасників навчально-виховного процесу в умовах особистісно орієнтованого навчання.

Література:

1. Башинська Т. Проектна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів // Початкова школа. – № 7. – 2003. – С. 59-61.
2. Освітні технології / За ред. О. М. Пехоти. – К., 2001. – 256 с.
3. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: Навч. посібник / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К.: Академ. видав., 2012. – 224с. – (Серія «Альма-матер»).